

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 4, Sayı:16, Eylül 2018, s. 160-173

Dr. Öğr. Üyesi. Reyhan YÜKSEL GEMALMAYAN

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Eğitimi
Anabilim Dalı, rgemalmayan@gazi.edu.tr

Bassıl Abdullah Fathi JAJJU

Irak Eğitim Bakanlığı, Musul Eğitim Müdürlüğü, Ebna Eleşir Ortaokulu,
huzeyfa900@gmail.com

GUERNİCA VE IRAK ÖZGÜRLÜK ANITINDA SANATSAL ANLATIM GÜCÜ

Özet

20.yüzyıla damgasını vuran sanatçı Picasso'nun, ünlü resmi "Guernica", sanatçının Guernica kasabesindeki iç savaşı duyumsaması içselleştirmesi sonucu tasarlanmış, ünü bir duvar resmi olmanın ötesine geçmiş ve anıtlaşmıştır. Her ülkenin uygarlık öncesi ya da uygarlık sonrası tarihine ilişkin yaşanmış önemli olaylarını ve yaşamış önemli kişilerini gelecek kuşaklara tanıtmak, tarihi olaylarını hatırlatmak için yaptırılmış anıtları mevcuttur. Picasso 1937 de dönemin İspanya hükümeti tarafından Dünya Fuarının İspanya sergilemesi için görevlendirildiğinde İspanya iç savaşa sürüklenmiş ve Guernica kasabası hava saldırısına uğramıştır. Fuar resminin konusu Picasso için bu kasabaya yapılan saldırı olmuştur. Kasabanın adını taşıyan bu duvar resmi, fuardaki resimlerin tümünden farklı bir işlev üstlenmiş ve anıt resim olarak nitelendirilmiştir. Resim gerek ideolojik konuyla gerek sanatsal anlatım gücüyle 20.yüzyılın sembolü olmuştur. Resmin, biçim-içerik bütünlüğünün önemli elemanlarından olan rengin karakter ve duygusal özellikleriyle -siyah-beyaz tonlarıyla- vurgulanan içerik, bugün hala dünya sanatçılarının ve sanat eleştirmenlerinin ilgi odağı olmakta, birçok makale ve tez raporunda sanatsal anlatım değeri yönüyle çalışılmaktadır. Iraklı sanatçı Cevat Selim de 1958 yılında Irak'ta yaşanan 14 Temmuz devrimi anısına düzenlenen anıt tasarımı yarışmasına katılır.

Hükümet tarafından tasarımı seçilir ve “Irak Özgürlük Anıtını” yapmak üzere görevlendirilir. Selim eğitimini Fransa’da tamamlamış ve başta Picasso olmak üzere birçok Batı’lı sanatçıdan etkilenmiştir. Selim’in anıtı için seçtiği ismin ABD Özgürlük Anıtı ile benzerliği bu etkilenmenin başka bir görüntüsüdür. “Irak Özgürlük Anıtı” incelendiğinde ise Guernica duvar resminden Selim’in kuvvetle etkilenmiş olduğu görülmektedir. Kompozisyon ve anlam dizgesi yönüyle Guernica’yı içselleştiren sanatçı anıtı tasarlarken resmin arayüzlerindeki anlamları sembollerini okuyarak kendi anıtı için yapılandırmaya çalışmıştır. Ancak bu makalede anlatılmak istenen Selim’in anıtının Picasso’nun resmiyle olan benzerliğinin ötesinde bir eserin sanatsal anlatım gücünün temelde konunun içselleştirilmesi sürecinden kavramsal ve imgesel düşünme dizgesine değin nasıl biçim bulduğudur. Selim’in anıtının ünü henüz Guernica’ya ulaşabilmiş değildir. Çünkü bir eserin sanatsal anlatım gücü ancak sanatçının eserinde anlatmak istediği konuya ilişkin duygularını, düşüncelerini özümseyebilme, içselleştirebilme süreçlerini kavramlara, imgelere dayalı görsel biçime dönüştürülebilmesine; eserin biçim-içerik ilişkisini bütüne ulaştırabilmesine; özde mecaz anlatımın bütünlüğüne dayanır. Bu makalede Guernica’da sanatsal anlatım ve Irak Özgürlük Anıtı’nda sanatsal anlatım üzerinde durulacaktır. Bağlam çerçevesinde sanatsal anlatım gücünün biçim-içerik boyutu ulusal ve uluslararası olan mecaz anlamlarıyla anlatılacaktır. Her iki eser kompozisyon yönüyle incelenecek, aralarındaki ilişki tanımlanacak, benzer figürlerin sanatsal anlatım farklılığı irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Sanatsal anlatım, mecaz, biçim-içerik, bütünlük.

POWER OF ARTISTIC EXPRESSION IN GUERNICA AND IRAQ FREEDOM MONUMENT

Abstract

Picasso's famous Guernica mural, which struck the stamp to 20th century period of his internalize the sense of civil war in the town of Guernica, it's reputation has gone beyond being a wall painting and has become admirable. Each country has memorials built to remind future generations of important events and important people who have lived in relation to the pre-civilization or post-civilization history, and to remind them of historical events. When Picasso was commissioned by the Spanish government for the World Exhibition in Spain in 1937, Spain was dragged into civil war and the Guernica town was attacked by air. Picasso was attacked on this town. This wall painting bearing the name of the town has taken on a different function than the whole of the paintings in the picture and is described as a monumental painting. The artwork has become a symbol of the 20th century with the power of art and ideology. The content emphasized by its color and emotional characteristics - black and white tones - which is one of the important elements of form-content integrity, is still the center of attention of world artists and art critics today and many artistic and narrative values are being studied in the thesis report.

The Iraqi artist Cevat Selim participated in the monument design contest held in memory of the July 14th Revolution in Iraq in 1958. Designed by the government and elected to make the "Iraqi Freedom Monument". Selim completed his education in France and was influenced by many Western artists, mainly Picasso. The resemblance to the US Statue of Liberty, the name chosen for Selim's memorial, is another image of this influence. When the "Iraqi Statue of Liberty" was examined, it was seen that Selim was strongly influenced by Guernica wall painting. The artist, who internalized Guernica in the direction of composition and meaning, tried to construct the monument by reading the symbols at the interfaces of the artist while designing the monument. However, beyond the similarity of Picasso's picture to that of the memorial of Selim wanted to be described in this article, how artistic expression power of a work finds its way from the internalization of the subject to the conceptual and imaginary line of thought. The reputation of Selim's monument has not yet reached Guernica. Because artistic narrative power of an artwork is based on the totality of metaphorical expression, in which the artist can assimilate his feelings about the subject he wants to express in his work, to internalize his processes of thinking, into visual concepts in imagery-based contexts. This article will focus on artistic expression in Guernica and artistic expression in the Iraqi Freedom Monument. In the context of context, the form-content dimension of artistic expression power will be narrated in metaphorical meanings which are national and international. Both works will be examined in composition, the relation between them will be defined and the artistic expression difference of similar figures will be examined.

Keywords: Artistic expression, metaphor, form-meaning, unity.

GİRİŞ

Tarihsel süreçte yaşanmış önemli olayların ve yaşamış önemli kişilerin, gelecek kuşaklar tarafından bilinmesi, tanınması, anımsanması için meydanlarda dikkat çekecek boyutlarda yapılandırılan yapılar, anıt olarak adlandırılır. Her ülkenin uygarlık öncesi ya da uygarlık sonrası tarihine ilişkin anıtları mevcuttur. Bu anıtlar uygarlık öncesi dönemde bazen dikili taş, bazen gömüt, bazen anıt mezar olarak görülürken; uygarlık sonrası dönemde duvar resmi, heykel, mimari örüntü üzerinde rölyef ya da mimari örüntüyle heykel çalışmalarının bütünleştirildiği, sanatsal anlatımıyla dikkat çeken yapıtlar olarak izlenmektedir.

Sanat olan anıtlarda, anıtın temsil ettiği ülkede yaşanmış olayların içeriği, etkileri ve olaydaki kişinin kahramanlıkları, anıtta biçim bulur. Biçim, olaya ya da kişiye ilişkin felsefi, psikolojik bir içerik sunabildiğinde anıtın biçim-içerik bütünlüğünden söz edilebilir. Anıtın "sanatsal anlatım gücü" biçim-içerik bütünlüğü oranında tanımlanabilir.

Tarih boyunca, pek çok kültür ve uygarlıkta farklı siyasi görüşlerden kaynaklanan kültürel çatışmalar, dönüşümler yaşanmıştır. Ülkenin siyasi-ekonomik istikrarını etkileyen, çoğu zaman katliamlarla gerçekleşmiş bu tür olaylar, anıtlarla kuşaktan kuşağa anlatılmaktadır. Sanatçıların

duygularıyla, düşünceleriyle biçimlendirilen bu eserlerden en önce yine sanatçılar etkilenmiştir ve etkilenmektedir...

1.Picasso'nun "Guernica" Duvar Resmi ve İspanya'da İç Savaş

Picasso 1937 de o dönem iktidarda olan İspanya hükümetinin isteği üzerine Paris'te düzenlenecek Dünya Fuarı sergilemesi için görevlendirilmiştir: Dünya Fuarının İspanya yapısı için bir duvar resmi düzenleyecektir (San,1985: 21). Ancak henüz resmin konusunu belirlememiştir. Fuarın resmi teması, modern teknolojinin kutlanmasıdır. Fuar, uçak tasarımı ve mühendisliği alanındaki en son gelişmelere sahip olan Havacılık Sergi Alanının merkezindedir. Bu süreçte İspanya iç savaşa sürüklenmiştir. Cumhuriyet hükümetini devirmek isteyen Milliyetçi General Franco, Alman ve İtalyan güçlerce desteklenmektedir(Beksaç,1994: 90). Tam 80 yıl önce 26 Nisan 1937 de İspanya'nın Bask bölgesinde bulunan küçük Guernica kasabası, General Franco'nun emriyle Hitler Almanya'sının uçakları tarafından üç buçuk saat süresince bombalanır. Yüksek etkili, yanıcı bombalar atılır ve Guernica kasabası üç gün boyunca yanar. Guernica askeri ve stratejik bir hedef değildir özde, salt Bask kimliğini taşıyan kültürel ve dini bir merkezdir¹. Bombardıman öncesi Cumhuriyet yanlısı erkekler Franko'nun adamlarıyla konuşmak için kasabadan ayrılmıştır. Kent merkezindeki pazar yerinde yalnızca yaşlı çiftçiler, kadınlar ve çocuklar kalmıştır. Hedef kent merkezidir. Kent merkezinin dışına kaçmak isteyenler, kasaba alev alev yanarken yıkıntılar yol ağızlarını tıkadığı için kaçamazlar. Kasaba ve tüm sivil halk yok edilir. Tarlalara kaçabilenler uçaklar tarafından pikeye alınıp makineli tüfeklerle taranır. Üç buçuk saatte iki bine yakın sivil, havadan bombardımanla öldürülür.

Olayı duyan Picasso, duvar resminin konusunu kararlaştırır. Bombardımandan iki gün sonra resmi tasarlamaya başlar. Kasabayla aynı adı taşıyan resim bittiğinde, fuarın en kalıcı anıtı olur Guernica. Resim bir yandan 26 Nisan 1937'de Guernica'nın çektiği acıyı ve trajediyi göstermiş diğer yandan olayın tüm dünyada bilinmesini sağlamış, fuarın resmi temasını ironik bir yaklaşımla ele almış ve 20.yüzyılın en kalıcı sembolü olmuştur².

---

¹ İnternet:www.one onta.edu/ faculty /farberas /arth /arth200guernica.html. adresinden 6 Ağustos 2017'de alınmıştır.

²İnternet:www.euskoguide.com/places-basque-country/spain/guernica-tourism/adresinden 6Ağustos 2017'de alınmıştır.

Resim 1. Pablo Picasso, *Guernica*, 1937, Tuval üzerine yağlıboya, 349 x 776 cm

Anıt resim 349 cm yüksekliğinde ve 776 cm genişliğindedir, Reina Sofia Müzesi Madrid’te bulunmaktadır. Eserin konusu, İspanyalı Sanatçının hiç gitmediği Guernica kasabasına ve savunmasız halkına, kendi hükümeti tarafından, gelişen teknolojiyle yaptırılan vahşetin resmi- dir: Eserin üzerinde soldan sağa figürlerin dizini şöyledir: Anne ve ölmüş çocuğu, boğa, elektrikli lamba, at, şehit asker, lamba tutan Cumhuriyetçi kadın, ağlayan bir ayağı yaralı çocuk, alevler içinde yanan adam.

2. Cevat Selim’in “Irak Özgürlük Anıtı” ve Irak’ta 14 Temmuz 1958 Devrimi

1959 da Irak hükümeti, 14 Temmuz 1958’de yaşanan Irak Devrimi anısına Bağdat’ın Tahrir Meydanına yapılmak üzere para ödüllü “Anıt” yarışması düzenlemiştir. Cevat Selim, çizdiği “Özgürlük Anıtı” ile yarışmaya katılmış, tasarımı hükümet tarafından seçilmiş, anıtı yapmak üzere görevlendirilmiştir: Selim, anıtı mimar Rifat Çadircı ve mimar Muhammed Gani Hikmet ile birlikte çalışmıştır³. Sanatçı anıtın konusunu Irak medeniyetinin tarihsel dizgesi üzerinden oluşturmuştur: Sümer, Asur ve Babil medeniyetlerini mecaz olarak görselleştirmiş, 14 Temmuz 1958 devriminin Irak halkına etkisini yorumlamıştır⁴. Irak monarşisinin devrilmesi ile Kral Faysal ve Irak kralı Abdullah Tacan’ın ailesi, Irak Başbakanı Nuri el-Said Paşa ve Haimi hanedanı ve Arap federasyonu sonlanmış; Irak Cumhuriyeti kurulmuştur... Darbenin asıl amacı Irak’ı Britanya ile Birleşik devletlerin emperyal bağlarından kurtarmaktır⁵.

Selim, Irak modern sanat akımının öncü sanatçılarından. Hükümet burslarıyla eğitimini tamamlamak için Fransa’ya gönderilmiş, Paris, Londra ve Roma’da heykel eğitimi almıştır. Başta Henry Moore, Picasso ve Matisse olmak üzere birçok Batı’lı sanatçıdan etkilenmiştir. Bu etki sanatçının resimlerinde ve heykellerinde, Doğu ile Batı sentezini bütünleştirdiği bir üsluba dönüşmüştür. “Irak Özgürlük Anıtı” bu sentezin entegrasyonunun çağdaş Irak heykel sanatın-

³ Haydar, N. Sanat Eğitimi ve Güzelliğinde Çalışmalar, Elmuhamadavi yayınevi, Ürdün . (2006)

⁴ Tablolar ve Fikirler Bağdat Tanıtım Bakanlığı Dergisi. Elhurriye yayınevi, Bağdat. (1976).

⁵ İnternet: www.wkiwand.com/en/14-july-Revolution/ adresinden 11 Nisan 2017’de alınmıştır.

daki ilk örneği kabul edilmektedir. Beraberinde 2500 yıl boyunca Irak'ta yapılmış, en büyük anıt olma özelliğini korumaktadır. Sanatçının Mayıs 1959'da başladığı anıtta, tamamladığı ilk parça "Özgürlük Figürü" dür. Hükümet sanatçıdan, devrimin 1961'deki yıldönümü kutlamalarına kadar anıtın bitirilmesini istemiştir, zaten yoğun çalışan sanatçı, hükümetin baskısıyla karşılaşınca çalışma sürecinde kalp krizi geçirmiş ve 1961'de yaşamını yitirmiştir. Bu nedenle özgürlük figürüne daha derin bir anlam yüklenmiştir⁶.

Resim 2. Cevat Selim, Özgürlük Anıtı, 1961, Taş üzerine bronz rölyef, 10 x 50 m.

Anıt 10 metre yüksekliğinde ve 50 metre genişliğindedir, anıtın yerden yüksekliği 6 metredir, Bağdat'ın Babil Şarki Tahrir meydanında bulunmaktadır. Eserin konusu siyasetten çok Irak medeniyet tarihiyle ilgilidir: Anıtın üzerinde Arapça, Sümerce, Babilce ve Asurca sözcükler bulunmaktadır. Anıtın sağından soluna figürlerin dizini şöyledir: At, devrimciler, ağlayan çocuk, şehidine sarılan anne-baba, bebeğine sarılmış anne, tutuklanan aydın adam ve asker, hürriyet, barış, Dicle ve Fırat nehirleri, ziraat (tarım), boğa, üretim ve sanayidir⁷. Anıtın okunma dizgesi, Irak yazısının okunma dizgesinde olduğu gibi sağdan sola doğrudur.

3. Sanatta Mecaz

Sözcüklerin cümle, dize veya deyim içine girdiklerinde, gerçek anlamlarından tamamen sıyrılarak başka bir sözcük ya da kavram yerine kullanılmasıyla kazandığı anlama mecaz (değişmece) anlam denir. Mecaz anlam, sözcüğün sürekli olmayan, kullanım içinde geçici olarak üstlendiği anlamdır⁸. Her sanat eseri içinde birden fazla imge taşır. Bu bağlamda her sanat eseri algılanmak üzere yaratılmış, anlatımcı bir formdur; öznel gerçekliğin şiirsel anlatım sunan nesnel yansımasıdır (San,1985: 21).

⁶ Elruvvak Dergisi, Irak Kültür Bakanlığı, Bağdat, Sayı 14 . (1983).

⁷ İbrahim, C, Cevat Selim ve Özgürlük Anıtı, Remzi Yayınları, Bağdat (1974).

⁸ İnternet: Mecaz Türleri Nedir? <http://mecaz-turleri.nedir.org/> adresinden 25 Mayıs 2017 'de alınmıştır.

Mecaz, sanatta bir konunun şiirsel bütünlük içinde anlatılmasıdır. Mecazın temelinde sanatçının imgeleri vardır. Düşünme sürecinin etkinliğine göre imgeler evrilir ve yerini simgelere bırakır. Simgeler imgelerden arınmış, irdelenmiş, seçilmiş ve soyutlanmıştır. Bu nedenle simgeler gördüğümüz nesnelere özdeş değildirler. Simgeler, imgesel algılarımızın etkin düşünme sürecinde biçimlenmesiyle oluşur. Görsel sanatlarda sunulan eser birden çok imge içermektedir. Simge gördüğümüz bir nesnenin kopyası değildir artık; yaşantılarımızın, deneyimlerimizin, düşünbilim ve ruhbilim yönümüzün birleşiminin simgesidir. Sanatçı duygu ve düşüncelerini daha nitelikli anlatabilmek için imgelerini, örneğin figürleri deforme edebilir ancak oluşan her yeni biçim bir mecazdır: Sözcükler, hareketler dizisi gibi biçim, bu yönüyle bir anlamı, bir düşünceyi iletebilmeli, anımsatabilmelidir (San,1985: 21). Görsel sanatlarda da bir resmin, heykelin veya seramik bir panonun bütününde, ana kompozisyonun oluşumunu sağlayan, birden çok parça kompozisyon bulunmaktadır. Eserin hazırlık aşamasında düşünülen bu parça kompozisyonlar, ana kompozisyonda bütüne ulaşmak için çalışır: Konu bağlamında parçanın bütüne ne kattığı; eserin sanatsal anlatım gücünü yükseltip yükseltmediği; eserin biçim ve içerik yapısıyla örtüşüp örtüşmediği yönünde parça ile bütün ilişkileri okunur; parça kompozisyonlar yeniden kavramsal ve imgesel düşünceyle biçimlendirilir. Bu noktada oluşan biçimlerin her biri sanatta mecazı oluşturur. Sanatçı, ana kompozisyonda bütünlük ilkesine ve sanatsal anlatım gücüne ulaştığı kanısına vardığında tasarımını bitirir.

3.3. Guernica ve Irak Özgürlük Anıtında Mecaz

San, "mecazi" anlatımın en güzel örneklerinden birinin Picasso'nun duvar resmi Guernica olduğunu; sanatçının Guernica üzerindeki yaratıcı düşünme sürecine ilişkin, Eindhoven ve Vinache tarafından bir araştırma yapıldığını belirtir: Picasso Guernica eserinin ilk eskizini 1 Mayıs 1937 de çizmiştir. İlk eskizde, ölmekte olan at, elinde lamba tutarak pencereden sarkan insan figürü, solda bir hayvan figürü ve önde bir ölü çizilmiştir. 2 Mayıs 1937 tarihli eskizde, at başı çalışılmıştır: Görülen ilk mecaz, ölmekte olan attır. San'ın yorumuyla buradaki ikinci mecaz, insanın dostundan yükselen haykırıştır; bu haykırış adeta can çekişen çığlığın dehşetidir; atın hançere benzeyen dili, sönmekte olan haykırışın betimlenişidir. 8 Mayıs 1937 tarihli eskizde ise at mecazı değişmiş; çocuk taşıyan, kalkmaya çalışan kadın mecazı gelişmiştir. Bu mecaz, duvar resminde, boğaya yakaran kadın figürüne ve atın sağında kalkmaya çalışan kadın figürüne dönüşmüş ve iki mecaz halinde düzenlenmiştir. 9 Mayıs 1937 tarihli eskizde de merdiven üzerinde sendeleyeyen kadın figürü çizilmiştir. Picasso'nun uygun mecazları bulma, eskize dönüştürme süreci dokuz gün kadar sürmüştür. Burada önemli olan, mecazların tamamlanmış bir mecazlar bütünü olarak düzenlenmiş olmasıdır. Eindhoven ve Vinache'ye göre Picasso esere başlarken önce ne yapacağına ilişkin düşünmüş bir plan yapmış ve bir ana fikirle işe başlamıştır. Ardından kavramları, sembol imgeleri ve uygun mecazları geliştirmiş ve bunların düzenlenişini çalışmıştır (San,1985: 21-23). Görülen o ki sanatçının uygun mecazları bulma süreci ana kompozisyonun sanatsal anlatım gücünü oluşturana değin sürmüştür. Guernica'daki bombardımana ilişkin Picasso'nun duyduğu insani acı, tüm olguların birleşimiyle birlikte, sanatçının görsel okuryazarlık becerisiyle de -çizginin, formun, rengin, karakter ve duygusal özellikleriyle; biçim-içerik ilişkisiyle- öylesine güçlü örtüşmüştür ki San'ın uygun mecazların bütünsel şiirsel-

liği tanımı burada açıkça biçim-içerik ilişkisi olarak görülmektedir. Bu bağlamda eserin anlatım gücü parça kompozisyonları sunan mecazların bir araya gelmesiyle kuvvetlenmiştir.

Picasso'nun savaş karşıtı eseri Guernica'nın mecazlarıyla sunduğu sanatsal anlatım gücü çoğu sanatçı gibi Cevat Selim'ide etkilemiştir. Irak Özgürlük Anıtı incelendiğinde gerek anıtın ana kompozisyonunu düzenlerken gerek uygun mecazları ararken sanatçının Guernica'da sunulan figürlerden esinlendiği kuşkusuz okunmaktadır.

Resim 3. Boğa figürü.

Resim 4. Boğa figürü.

Boğa, İspanya'nın resmi olmayan milli sembolüdür, Guernica'daki dimdik ayakta kalan ve huzur içinde görünen tek figür, yalnızca boğadır⁹. Boğa güreşleri, Orta Çağdan beri soylu İspanyol askerlerin savaş eğitiminde önemli bulunmuştur. İspanyol sanatçı Goya, iktidar ve otoritenin, güç ve şiddet kullanarak, nasıl korku ve gerilim yarattığını, boğa güreşi serisinde görselleştirmiştir. Boğa güreşleri özde yaşamda kalabilmenin kıyasıya mücadele gerektirdiğinin hatırlatılmasıdır. Matador ise mücadeleyi izleyen halkın gözünde hayatlarından bir türlü çıkar-tamadıkları baskı ve zulmün savaşçısıdır. İspanya' da, kızgın boğa faşizan baskının sembolüdür. Boğanın yenilgiye uğratılması, halkın mücadele azmini pekiştirmektedir¹⁰.

Özgürlük Anıtı'nda da boğa figürüne yer verildiğini görmekteyiz. Cevat Selim'in Guernica'daki boğa figürünü sorguladığı, İspanya'daki köklü matador-boğa güreşi geleneğinden esinlendiği anıtın sol başında betimlediği, Irak sanayii ve tarım ekonomisi kompozisyonu incelendiğinde anlaşılmaktadır: Burada boğa figürü kadın ve erkek çiftçilerden oluşturulan bir düzenleme ile betimlenmiştir. Anıtın sol başında kendine güvenen bir işçi figürü yer almış, zirai üretim ve sanayii de de güvenin mecaz anlatımı gösterilmiştir. Araştırma kaynaklarında Özgürlük

⁹ Shabi, K. (2013 July 31). "Guernica Meaning: Analysis&Interpretation of painting by Pablo Picasso". İnternet: <http://legomenon.com/guernica-meaning-analysis-of-painting-by-pablo-picasso.html> adresinden 25 Mayıs 2017'de alınmıştır.

¹⁰<http://haber.sol.org.tr/kultur-sanat/aydinlanma-caginin-en-romantik-devrimci-ressami-goya-haberi-55131> adresinden 24 Mayıs 2017'de alınmıştır.

Anıtı'nın sola doğru okunduğu dikkate alınınca devrim sonrası işçi simgesi anıtın son bölümünde yer almaktadır. Ancak bu çalışmada anıtın Guernica ile kompozisyon, figür ve mecaz benzerliği üzerinde durulacağından her iki eserden alıntılanan parça kompozisyonlar soldan sağa doğru irdelenecektir. Selim, sanayii ve üretim mecazında adaletin hakim olduğunu, tüm halkın vatanı kurmak için çalıştığını, sanayii ve üretimde de özgürlüğün gerçekleştiğini simgesel olarak anlatmıştır¹¹. Anıttaki Boğa figürü, Irak'ta yaygın olan hayvan yetiştiriciliğinin simgesidir. Boğa Sümer medeniyetini simgelerken tarım ve hayvancılığın, Sümerlerden bu yana zirai üretimde köklü bir gelişimi olduğunu da mecazıdır¹². Bu bağlamda sanat, kültürel mirasa sahip çıkma ve kimlik oluşturmada güçlü bir eğitsel araçtır. Bir kültürün sanatını incelemek, o kültürün dünyasını nasıl kurduğunu anlamaya ve o kültürün tanınmasına yardımcı olur (Kırıçoğlu, 2009: 38).

İki erkek çiftçi, aynı küreğe dayanmıştır. Selim çiftçi figürlerle, Arapları ve Kürtleri kastetmiştir, birbirleriyle işbirlikli çalışma için sözleşmişler vatan toprağına güvendiklerini betimlemiştir¹³. Sanatçı Irak topraklarındaki medeniyetin dizgesine işaret ederek, bu iki figürden birinin başını Asuri tasarımın da yapmıştır¹⁴.

Elinde hurma ağacı dalı tutan kadın figür, yanında hamile ikinci bir kadın figür ortada bir çocuk figürü yer almıştır. Sanatçı Irak'tan geçen Dicle ve Fırat'ı Irak kadınlarıyla tasvir etmiştir. Ortadaki figür, toprağın bereketlerini başına kaldıran küçük bir kızdır. Selim, kadın figürlerle burada Dicle ve Fırat nehirlerinin zirai üretimdeki önemini mecaz olarak anlatmaktadır. Toprağın bereketi, Dicle ve Fırat nehrinden kaynaklanmaktadır¹⁵. Kadınların önünde ise mecaz anlatımı barış olan ağaç dalları ve bereketi sunan figür vardır. Şiddet olayları bitmiş, istikrar başlamıştır¹⁶. Elbiselerdeki su damlaları mecazda nehir sularının damlalarıdır¹⁷.

---

¹¹İnternet: <http://mangish.net> adresinden 11 Nisan 2017'de alınmıştır.

¹² Beysar, S, Havva Dergisi, 11 Eylül (2011).

¹³İnternet:<http://mangish.net> 11.04.2017'de alınmıştır.

¹⁴ Hasan, Ş (1991) Cevat Selim ve diğer sanatçılar, Genel kültür Yayın evi, Bağdat .

¹⁵ Dos, F, Menar dergisi, arapça çevirisi yapılmış, Sayı 6 (1985).

¹⁶ İbrahim, C ,Asvat dergisi ,Sayı 3 (1961).

¹⁷ Selim, N, Menar dergisi, (1987).

Resim 5. Gaz lambası ile halkın gücünü anlatan figür.

Resim 6. Özgürlük figürü.

Yanan evden dışarı uzanmış kadın figürün tuttuğu lamba gaz lambasıdır, teknolojik açıdan güçsüzdür ancak halkın gücünü temsil etmektedir. Oysa teknolojik olarak güçlü olan, aydınlatmasını beklediğimiz elektrikli lamba aydınlatmamaktadır (San, 1985: 23). Çünkü Guernica'da yaşanan karanlığı acıyı teknolojinin ürünü olan bombardıman uçakları gerçekleştirmiştir. Guernica'da gaz lambası tutan kadın figür, cumhuriyetin ve özgürlüğün mecazi sunumudur. Aynı zamanda gaz lambasının verdiği ışık, halkın gücünün mecazi sunumudur. Bu ışık resim zemininden gaz lambasının tepesinde birleşen, üçgen bir şekilde düzenlenmiştir. Elektrikli lamba ise hemen gaz lambasının sol üstüne yerleştirilmiştir.

Selim'in Özgürlük Anıtı'nda Guernica'nın üçgen formu ve mecazları görülmektedir. Selim anıtın simge ve mecaz dizgesini düşünürken, anıtta betimlediği ilk parça hürriyet kompozisyonu olmuştur. Bu düzenlemede, Guernica'nın ana kompozisyonu bütünüyle okunmaktadır. Parmaklıkları yıkan figürün başının üstüne elektrikli lambadan esinlenilmiş, güneşi temsilen bir daire yerleştirilmiştir. Bu daireden zemine indiğimizde, solda elinde meşale tutan, sağa çapraz duran kadın figürün sola açılan bacağından sağda ki askerin, sağ arkaya açılmış ayak ucuna ve buradan tepedeki daireye baktığımızda üçgen düzenlemenin tamamlandığı görülmektedir. Bu kompozisyon incelendiğinde, gaz lambası tutan kadın figürden meşale tutan kadın figüre; alevler içinde kolları yukarıda kurtarılmayı bekleyen erkek figürden, parmaklıkları kıran askerin sağında kolları yukarıda kurtarılmayı bekleyen tutuklu düşünüre yansıtılan biçim ve mecaz benzerliği izlenmektedir. Meşale ve gaz lambası tutan kadın figürler, halkın kendi gücünün ve Cumhuriyet rejiminin mecazıdır, Hürriyet kompozisyonunda sanatçı, özgürlük figürünü klasik Yunan heykellerine yakın bir formda biçimlendirmiş ve meşale tutan kadın figürün, yükseklere uçmasını istediği için ayaklarını yapmadığını belirtmiştir¹⁸. "Sanatçı, anıtın tam ortasına tutsaklığın parmaklıklarını kıran askeri yerleştirmiş, 14 Temmuz 1958' deki devrimde askerin rolünü vurgulamak istemiştir¹⁹. Parmaklıkları kıran asker figürü ile Guernica'daki at figürünün hareketi her iki eserin ana kompozisyonunun ortasındadır ve hareketin anlam gücü ile yerleştirilmiştir.

¹⁸ Hasan, H, Devrim sayfası , Sayı 5070, 4 Nisan (1984).

¹⁹ İbrahim, C, Cevat selim ve özgürlük anıtı, Remzi Yayın, Bağdat (1974).

Resim 7. Ölü bebeğini kucaklayan anne ve şehit figürü.

Resim 8. Bebeğini kucaklamış anne ve şehit figürü.

Guernica'da ölü bebeğini kucaklayan anne ile anıtta dizleri önde oturan kucağındaki yavruya sarılan anne figürleri benzer görünür. Mecazda her ikisi de yavrusunun acısını yaşamaktadır. Guernica'daki annenin bebeği ölüdür, anne hükümet tarafından yıkıma uğratılmıştır ancak önünde yatan şehidin kırık kılıcının (Resim 1'de) yanında açan çiçek, yeni bir hayatın ve umudun mecazıdır. Selim, umut mecazını şehidine sarılan aile ve yanı başında çocuğuna sarılan anne figürüyle anıtına aktarmıştır. Kolları başından aşağı doğru uzanmış şehidin, yere oturmuş ailesi tarafından kucaklandığı ve annenin başını yavrusunun göğsüne koymuş ağıt tuttuğu görülmektedir. Çocuğuna sarılmış anne figürü ise yanı başındaki şehit ailesinin acısıyla ağlamakta ve yeni bir hayata sarılmakta, o hayatı korumak için sarılmaktadır²⁰. Çünkü şehitler insanlığa umudu, yaşam hakkını bırakmaktadır. Mecazda annenin çocuğuna gösterdiği şefkatin aynısının doğal olarak tüm insanlığa, insani değerlere ve hayata karşı gösterilmesi gerektiği sunulmuştur.

²⁰ İbrahim, C, Asvat dergisi, Sayı 3, (1961).

Resim 9. At figürü.

Resim 10. At figürü.

Guernica'da katliam sonrası olaya tanıklık edecek tek bir canlının kalmayışına ilişkin at, gazete kağıtları ile biçimlendirilmiştir. Buradaki mecaz, katliamı saklamanın boşunalıdır; elbette insanlar basından olayı öğrenecektir; çağdaş insanın teknolojisiyle, rezilliklerini saklanmasının imkansız olduğu betimlenmektedir (San, 1985, s.23).

Irak'ta at daima önemli Arap simgelerinden biri olmuştur, asalet, erkeklik ve gücün simgesidir. 14 Temmuz 1958'de halk iki heykelin önünde toplanmıştır²¹. Birincisi sömürgeyi simgeleyen İngiltere elçiliği binasının dışında bulunan ata binmiş General Maude'ın heykeli, diğeri de radyo evinin civarında ata binmiş Kral Faysal'ın heykelidir. 14 Temmuzda halk bu heykellerin önünde toplanarak heykelleri yıkmıştır²². Sanat haz alma aracı olduğu kadar bir bilgilenme aracıdır da, bu nedenle sanatın özgül sorunları ile yaşanan zamanın politik sorunları arasındaki bağlantı noktalarının kavranabilmesi önemlidir (Oktay, 1995: s:9). Mecazda at hükümeti temsil etmektedir. Yapılan devrim atın üzerindeki biniciyi indirmek içindir. Bu durum eski rejime karşı bir devrimdir. Atın solunda yer alan kadın ve erkek figürler özgürlük pankartı taşımaktadır. Mecazda Yeni Irak ayaklanmasıyla Modern Irak'ta, kadınların da erkeklerin yanında yer alacağını betimlemektedir.

Sonuç

Guernica'da mecazların çoğunda İspanyol kültürü egemendir; resimde yer alan parça kompozisyonların tümü tek bir konu dahilindedir: Bombardıman anına odaklı, katledilen iki bin kişinin çığlığı hissedilerek düşünülmüştür, savaş karşıtıdır. Özgürlük Anıtında ise farklı zamanlara odaklanılmış, konu geçişlerinin olduğu görünür: Hükümete yapılan darbe, kutlamalar pankart tutanlar, darbe sonrası şehit ailelerinin acısı, gelecekte Irak, Irak tarihinde halkların dayanışması, Irak tarım ekonomisi, Dicle ve Fırat'ın önemi Irak tarihinde barış gibi...

²¹ Muhsin, K (2015) , Faik Hasan rengin hatırası, Elcevahiri yayınları, Bağdat.

²² Elatrakçi, S, (2014),Cevat Selim ve özgürlük anıtı, Elmuhtar dergisi, Bağdat..

Sanatsal anlatım yönünden Picasso nesnelere gerçekte görünen yapısını betimlememiştir; resim, gerçekte kabul edilen yargılara ve nesnelere bağlı değildir. Nesnelere, mecazi yapı olarak yaşamın yok ediciliği karşısında sarsıcı, düşündürücü, etkileyici bir biçimde betimleyebilmiştir. Sanatçı, nesnelere düz anlamını değiştirirken çizginin, formun, rengin karakter ve duygusal özelliklerini (tasarım kuramını) tasarım ve görsel okuryazarlık yetileriyle bütünleştirmiştir. Nesnenin mecaz formunu sanatsal anlatımını yükselterek oluşturmuştur.

Özgürlük Anıtı'nda ise mecaz anlatımdan ziyade gerçekte kabul edilmiş yargılara ve gerçek nesnelere dayalı bir düzenleme mevcuttur. Sanatçı, anıtın sağ yanında at ve pankart tutan devrimcileri betimlerken; araya küçük bir kız figürü yerleştirmiştir mecazi form olarak değil kavramsal düşünce olarak, gelecek nesillere göndermede bulunmuştur. Tutuklu aydın adam ve parmaklıkları kıran asker figürü de gerçekteki olayların düz anlatımını yansıtmaktadır. Devrim sürecinde pek çok aydın düşünür ceza evindedir, askerler bu süreçte tutukluları kurtarmıştır. Burada demir parmaklıkların askerin eliyle kırılması mecazi formdan önce kavramsal düşünce olarak darbeyi gerçekleştiren askerin gücüne göndermede bulunmuştur. Figürlerin biçiminde; barış figürünün hurma ağaçlarıyla bütünleşik mecazi formda sunulduğu, özgürlük figürünün ise ayakları olmayan ancak ayakta durup meşale tutabilen kadın figürü ile yine kavramsal düşünceyle okuru buluşturduğu görülür. Selim'in anıttaki diğer figürlerinde görülen kısmi deformasyonun mecaz anlatım formu değil üslup olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda okur, Guernica'nın mecaz anlatımında Picasso'nun sanatsal biçimle bütünleşmiş imgeleriyle, Özgürlük Anıtı'nın mecaz anlatımında ise Selim'in sözel dildeki kavramlarıyla buluşturulmaktadır. Sanatsal anlatımda imgelerin duygusal ve düşünsel yönünün kavramlarla düşünmekten daha boyutlu bir yeri olduğunu, biçimlendirme sürecinde imgelerle sorgulanan bir eserin de rin bir ruh sunduğunu söyleyebiliriz...

KAYNAKLAR

- Beksaç, E. (1994). Avrupa Sanatı, İstanbul: Troya yayınları.
- Beysar, S. (2011). Havva dergisi, (09), 2011.
- Dos, F. (1985). Menar dergisi. Arapça çevirisi yapılmış. (6).
- Elatrakçi, S. (2014). Cevat Selim ve özgürlük anıtı, Elmuhtar dergisi, Bağdat.
- Elruvvak, . (1983). Irak kültür bakanlığı dergisi, (14) .
- Hasan, H. (1984). Devrim sayfası, (5070), Nisan
- Hasan, Ş. (1991). Cevat Selim ve diğer sanatçılar, Bağdat :Genel kültür yayın evi.
- Haydar, N. (2006). Sanat Eğitimi ve güzelliğinde çalışmalar, Ürdün: Elmuhamadavi yayınevi.
- İbrahim, C. (1974). Cevat Selim ve özgürlük anıtı, Bağdat :Remzi yayınları.
- İbrahim, C. (1961). Asva dergisi, (3).
- Kırıçoğlu, O.T. (2009). *Sanat Kültür Yaratıcılık*, Ankara: Pegem Akademi yayınevi.
- Muhsin, K. (2015). Faik Hasan Rengin Hatırası, Bağdat: Elcevahiri yayınları,

- Oktaç, A. (1995). Sanat eğitiminin önemi ve sanatın geleceği. *Sanat Eğitiminin Geleceği*. Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi No.8. Ankara: Mert Matbaa
- San, İ. (1985). *Sanat ve Eğitim*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Selim, N. (1987). Menar dergisi.
- Shabi, K. (2013). "Guernica Meaning: Analysis&Interpretation of painting by Pablo Picasso".
- Tablolar ve Fikirler, (1976) . Bağdat Tanıtım bakanlığının dergisi. Elhurriye yayınevi.

İnternet Siteleri

- <http://mangish.net> 11.04.2017'de alınmıştır.
- <http://www.wkiwand.com/en/14-july-Revolution/> adresinden 11Nisan 2017'de alınmıştır.
- <http://haber.sol.org.tr/kultur-sanat/aydinlanma-caginin-en-romantik-devrimci-ressami-goya-haberi-55131>adresinden 24 Mayıs 2017'de alınmıştır.
- <http://legomenon.com/guernica-meaning-analysis-of-Painting-by-pablo-picasso.html> adresinden 25 Mayıs 2017'de alınmıştır.
- <http://mecaz-turleri.nedir.org/> adresinden 25 Mayıs 2017 'de alınmıştır .
- <http://www.oneonta.edu/faculty/farberas/arth/arth200guernica.html>.adresinden 6 Ağustos 2017 'de alınmıştır.
- <http://www.euskoguide.com/places-basque-country/spain/guernica-tourism/>adresinden 6 Ağustos 2017 'de alınmıştır.

Görsel Kaynaklar:

- Resim 1.** www.oneonta.edu/faculty/farberas/arth/arth200guernica.html.adresinden 6 Ağustos 2017'de alınmıştır.
- Resim 2.** Basil Abdullah Fathi Jajju tarafından 21 Eylül 2013'de çekilmiştir.
- Resim 3,5,7,9.** www.oneonta.edu/faculty/farberas/arth/arth200guernica.html.adresinden 6 Ağustos 2017'de alınan görselden (Resim 1) kesilmiştir.
- Resim 4,6,10.** Basil Abdullah Fathi Jajju tarafından 21 Eylül 2013'de çekilen fotoğraftan (Resim 2) kesilmiştir.
- Resim 8.** www.iraqi.Artist.com adresinden 7 Nisan 2017'de alınmıştır.